

==== **BÁRDOS LÁSZLÓ HETILAPJA** ====

Korvin Sándor: **Mihez kezdjen az erdélyi
fiatal lírikus**

Max Werner: **PERTINAX**

Robert Jung: **Berlini tüntetés**

Budzislavski: **A német általános hadkötele-
zettség életbeléptetésének
világpolitikai következményei**

Erdélyi József: **PETRE** (vers)

Demeter János: **Három év házasságtörésért
(Az új büntető törvényjavaslat)**

Frigyes Marcel: **A munkásbiztosító,
amely nem biztosít
síb., síb.**

KORVIN SÁNDOR:

Mihez kezdjen az erdélyi fiatal lírikus?

Ott is, ahol a mostoha viszonyok az irodalmi alkotás nagy műfajait lehetetlenné teszik, a líra még szívesen tartja magát. A szűkös lehetőségek közt a líra tör utat magának a legkönnyebben, s a világirodalom versenyében a kis népek lírájukkal vesznek maguknak elégtételt azért, amit a nagy nemzetek a műfajok nehéz útegeivel elhódítottak előlük.

Az erdélyi fiatalok közt — a haladó vonalon is — a líra a leggyakoribb irodalmi nyilvánulás. Ha az erdélyi magyar középosztály irodalmának szervezett-sége módot nyújt a középosztály beli fiataloknak arra, hogy más írásaikat is nyilvánosságra hozzák (itt is, legfeljebb novellákról lehet szó, a regény javarészt az öregeknek s az ifju mágnásoknak van fenntartva) az anyagilag szervezeten és politikai szempontból hátrányban levő haladó vonalon bizony csak a líra meg a kritika marad a fiataloknak. Fiataljaink eredeti irodalmi hajlamait ezek a lehetőségek alakítják. S a líra felé terelő adottságok nem is mondanak ellent a fiatalok javarészt lírára hangolt lelkületének. A legtöbb fiatal versírásan kezd. Idáig hát valamennyire rendben lenne az eset. Csakhogy mihez is kezdjen viszonyaink közt a fiatal most induló lírikus. Nehéz dió... Az európai értelemben vett baloldali kultúrlet lehetőségétől megfosztva messze a mindenrendű magyar irodalom mai központjaitól, sőt a modern magyar író hagyományos párisi utazásának eshetőségétől is oly távol (óh, Hatvány) mihez kezdjen legelőször?

— Tanuljon — sugja bennünk egy rideg hang. S valóban ez egyáltalán nem árt. Csakhogy a fiatalság türelmetlen illúziói vannak maga fölül és rohammal akarja meghódítani a közvéleményt. Pedig semmi jogcím a sietségre. A legtöbb induló fiatal iskolája rossz. Verseik nemcsak kezdetlegesek, de a félreértelt múlt mindenféle sallangjától lomposak. Az Ady-epigonizmus (mint attitűd vagy stilromantika) és az át nem értékelt avantgardizmus kísért bennük. Pedig meg kellene tanulni

vége, hogy Ady = Ady. Az ő habitusa mai költőn paródiának hat. S be kell látni azt is, hogy mert valaki nagy emberek kalapját teszi a fejére, még nem válik ő maga is nagy emberré. Az avantgardizmusok pedig tagadhatatlanul nagy lendületet adtak a költői újításnak és vakmerőségnek, de megrontották műformáló érzékünket és elvakultan a múlt megvetésére tanítottak, anélkül, hogy szempontot és módszert nyújtottak volna helyes megértésére és átértékelésére. Nem véletlen, hogy az avantgardizmusok lázából felocsudott magyar költészet a lírai realizmus hagyományából (Petőfi, Arany) s távolabbról, a népköltészetből frissült fel. A mi induló fiataljaink egyik része például az, amelyik román középiskolát végzett (vagy semmi-féle középiskolát nem végzett) érthetően elszakadt a magyar irodalmi múlt nagyszerű hagyományaitól. Magatartásuk vele szemben általában bizonytalan. Ismerek olyan fiatal, aki Adytól számítja a magyar költészetet. Ismerek olyat, aki például Aranyt — Ady nyomán — valami vén salabakternek tartja. Am olyat is, aki Arany hőskölteményeiért rajong s olyat, aki Vörösmartyt forgatja lelkesülten. Általában azonban Petőfi a legnépszerűbb közöttük. Az utóbbi időben a klasszikusok iránti érdeklődést az új orosz kultúra hasonló irányulása erősen felfrissítette.

A klasszikusok iránti érdeklődés természetesen csak lelkesítő előtanulmány a továbbiakhoz. Mi mindent kell még megtanulniok ezen kívül! (Ha e kurta cikkben meg lehetne írni...) Elsősorban elhagyni a nagy szólamokat és a sallangokat. Csakhogy ez nem pusztán esztétikai feladat. Verseikben csapongó társadalmi-és stilromantika nem csak az izlés eltévelyedése, hanem a tisztulatlán, romantikus világszemlélet kicsapódása is. Így aztán fiatal lírikusaink hathatós világszemléleti terápiára is rászorulnak. A realista és dialektikus világszemlélet hez fűződő líra realista s az idő vonalába eső. A szocializmus világszemlélete és eszmei tartalmi egyaránt a realizmus korszerű változataira utalnak. Ezeket pedig a mai haladó magyar és európai költészetből megismerhetik.

Persze a fiatalok türelmetlenek. Ha nem tudják azonnal megszerezni komoly haladó sajtónk nyilvánosságát, a kisebb ellentállás irányába nyomulnak. S bevonulnak gulyás-ágyu tölteléknek az erdélyi napilapok vasárnapi irodalmi konyhájára, ahol az olvasók lelki kosztja készül. Hát ennél magasabb főrekvéseket szeretnének.

Reméljük, hogy a fiatalok nem értenek bennünket félre. Észrevételeinkkel csupán a most induló és tájékozódó fiatal városi költők problémájának tisztázásához kívántunk hozzájárulni.

Max Werner:

Pertinax

Azon a napon, amikor megkölik majd a keleti paktumot és a francia-orosz szövetség végső formáját ölli majd magára, Párisban lesz egy újságíró, aki igényt emelhet arra, hogy az új szövetség legszívósabb harcosa és utcsinálója volt. Ez az ember nem Cachin lesz, nem Blum, nem Herriot és általában nem a baloldali ember, hanem Pertinax, az Echo de Paris című reakciós, klerikális lap kül-

politikusa. A francia sajtó e legjelentékenyebb és legbefolyásosabb külpolitikai sajtószakemberének magatartása bizonyos kényszerűségnek van alávetve. Ugyanaz a kényszerűség ez, amely a mai időkben Franciaország uralkodó osztályainak külpolitikáját határozza meg. Pertinax a francia bizton-sági politika logikáját és konzekvenciáját képviseli.

E névtelen, minden disz nélkül

ir, sohasem használja a tárcastílust mindég személytelen, tehát stílus tulajdonképpen nem is francia. De amit csinál, abban vaslogika van, tiszta és precíz. Saját területén igazi tudós. Ismeri Európát. Ismeri a Harmadik Birodalom hírhedt külpolitikai „dinamikáját” s az angol birodalom külpolitika vezetésének pszichológiáját. Kiismeri magát a balti ügyekben is s a balkánpolitikában éppen úgy, mint Magyarország kérdéskomplexumában. Ritka jelenség Franciaországban, ahol, mint a boldogult Wilson idejében, a sok Szilezia és Schleswig között nem tudtak különbséget tenni. Kevés politikus van Európában, aki Pertinaxnak imponál. Ezekhez tartozik: elsősorban Benes, Litvinov, Titulescu. Ezzel szemben nagyon sok van olyan, akiket támad. Baldvinnak tudatlanságot hány a szemére, Hendersonnak öntudatlan segítségnyújtást Hitler számára, Lavalnak tétovázást és határozatlanságot, Mussolininak kalandorpolitikát, Schuschniggnek Gömböstitől és Mussolinistól való függőséget. Pertinaxot sem képmutatással sem gyávasággal nem lehet vádolni.

Pertinax vonalát két mondatban lehet definiálni: Franciaország külpolitikáját a Harmadik Birodalom által való fenyegetettség határozza meg. Ez ellen pedig a legjobb szer egy határozott szárazföldi európai politika. E szárazföldi politika azonban aktív keleteurópai politikát jelent, aktív szövetségi politikát. Pertinax tehát minden figyelmét a keleti problémáknak szenteli. Véleménye szerint a harmadik birodalom offenzívájának sorsa a Duna és a Berezina közötti vonalon dől el, ebben az óriási háromszögben a keleti tenger, a fekete tenger és az adriai tenger között. A Harmadik birodalomnak minden expanziója Közép és Keleteurópa között óriási veszélyt jelentene Franciaországra. Ha a Harmadik birodalom győz Keleten, a következő ülést Franciaországra méri. Hitler Németországnak szüksége van keleti kolonizációs területekre, hogy előkészítse az ugrást Nyugat felé. Keleteurópában Franciaország tehát a saját biztonságát védi. És mivel a leghatározottabb és legdöntőbb keleteurópai ellenlábas Hitlernek a Szovjet, tehát nemcsak hogy szövetkezni kell Oroszországgal, hanem főszövetségessé kell tenni.

Pertinax a keleteurópai antirevizionista blockban látja a francia politika döntő partnerét. Sohasem fárad belé, hogy kihangsúlyozza azt a szerepet, amelyet a Szovjetunió e block összekovácsolásánál játszott. A Szovjet közbenjárására lépett be Törökország a Balkán ententebe. A Szovjet ott volt akkor is, mikor a kisantantot a Balkánantanttal összehozták. A Szovjet Törökországon át ma is a legfontosabb kapocs a két szövetség között. E keleteurópai antirevizionista block az egykori nagyantant biztonsági blokkjánál szilárdabb és aktívabb. „Ez a blokk, miközben azzal fenyegetett, hogy saját iniciatívájából fog cselekedni, Lavalt végképp magával rántotta, Edent megfélemlítette és Aloisit kihozta a sodrából, így ítéli meg Pertinax azt a hatást, amit Litvinov Benes, Titulescu, Tevfik Ruzsdi bej közös fellépése a Népszövetség decemberi ülésén okozott. Csak e blokk segítségével és támogatásával kapja meg Franciaország az európai politikában szükséges mozgási szabadságot. Most ha akar, Rómától, Londontól, sőt Genfől függetlenül is felléphet.

E rendszer centrumában a Szovjetunió áll. Ez a leghatalmasabb és leghatározottabb láncszeme annak a szövetségnek, amely a Harmadik Birodalom ártalmatlanná tételére s exenziójának radikális megakadályozására alakult. Ezért, emiatt oly fontos a francia külpolitikának a keleti paktum. Naponta, fáradhatatlanul, cátoi szívósággal isméli Pertinax a követelést, hogy a keleti paktumot alá kell írni, életbe kell léptetni. A keleti paktum elsőbbségét kívánja: keleti paktumot a Londonnal, Rómával való megegyezés előtt, keleti paktumot a Berlinnel való tárgyalások előtt.

Pertinax gyanakvó a Harmadik Birodalom összes potenciális szövetségeseivel szemben. Gyanakvó a fasiszta-revizionista nagyblokkal: Magyarországgal, Lengyelországgal, Olaszországgal és Ausztriával szemben is. Lengyelország címére intézve nyíllan megmondja, hogy Pildsudskinak és Becknek náci-barát politikája kockára teszi Lengyelország nemzeti létét és előkészíti Lengyelország negyedik feldarabolását. Pertinax, a négyes paktum szenvedélyes ellensége volt és most üdvözli azt a blokkot, amely Moszkván, Prágán, Buká-

resten, Belgrádon, Sztambulon keresztül, Olaszországot elzárja a Kelettől és megingatja nagyhatalmi helyzetét. A konzervatív és katolikus lapnak e külpolitikusa sohasem érzett szimpátiát a Dollfus és Schuschnigg féle Ausztriával szemben. Pertinax volt az, aki 1934 januárjában Dollfusnak Berlinnel való tárgyalásait leleplezte.

Ha Pertinax nézeteit rendezzük, felfedezzük mindjárt a bámulatos hasonlóságot egy másik külpolitikai koncepcióval, amely egészen más politikai táborból származik. Melyik az az újságíró, aki hasonló külpolitikai stratégiát képvisel, melyik az a politikus, akinek hasonló az érvei? Radek és Litvinov! A keleti paktum, mint az európai biztonság alapja, a francia—szovjet orosz szövetség, mint a legalkalmasabb eszköz a német-fasiszta hódítási politika elhárítására és megakadályozására: senki sem formulázta meg kompromisszum nélkül ebben ezt a gondolatot Radeknél, senki sem akarja ezt világosabban Litvinovnál.

Fejezzük be ezzel a paradoxonokat: azt sem lehet mondani, hogy Pertinax külpolitikai koncepciója a francia jobboldal véleményét fejezi ki. A Pertinax féle külpolitika átmegy az összes pártokon, a szélső baloldaltól kezdve egész a jobboldalig. Cachin a döntő külpolitikai kérdésekben közelebb áll Pertinaxhoz, mint a jobboldal olyan politikusai, például La Rocque, vagy Scapini. Herriot külpolitikában közelebb áll Pertinaxhoz, mint pártbarátjához Daladierhez. Sok furcsa dolog történik a világon...

Tudja Ön már,
hogyan mi az a

TRITON V I Z ?

Olvassa és
terjessze az

„Egy Hetet“

A rubel, a világ legkülönösebb valutája

A Budapesten megjelenő „Nagyvilág” című lapban olvastuk ezt az érdekes, tudósítást a rubelről.

A nyugateurópai, aki szabadságidejére Moszkvába utazik, legelső sorban aziránt szokott érdeklődni, hogy fontjaiért, koronáiért, vagy frankjaiért mennyit kap a határon. Erre könnyű megfelelni: semmit, vagy olyan keveset, ami majdnem semmivel egyenlő. Pénzét ugyanis átszámítják a hivatalos aranyárfolyamra és annyi papírrubelt adnak érte, amennyi aranyrubel járna. Száz svájci franknál ez az összeg körülbelül negyven rubel.

Ha az utas észszerűen akarja pénzét beváltani, az ugynevezett fekete börzére kell mennie. Ott egy dollárért kaphat esetleg harminc vagy hatvan rubelt és mondjuk, hat- vagy nyolchónapi fogházat; — a határon azonban ilyesféle manipulációra nincs lehetőség. Az ember egyáltalán nem is ehetik semmit a gyorsvonaton, hacsak előzetesen az Intourist-nál étkezési jegyeket nem vásárolt.

A legközelebbi nagyobb városban azonban biztosan talál egy „valuta-szállót” és egy „Torgsin-boltot”. Ebben a két intézményben még a rubelmilliomosok sem ehetnek, illetőleg vásárolhatnak — az utas azonban az ő külföldi valutájával jól és olcsón élhet ott, előnyösen vásárolhat be bármit, ceruzahegyezőtől kezdve cobolyprémig és udvariasan és gyorsan szolgálják ki. Ez a „Torgsin” még rövid idővel ezelőtt a legjobb orosz számára elzárt paradicsom volt, ami még égelőbbé tette a valuta utáni vágyat. Nem volt szabad vásár — csak a „Torgsin-boltokban” lehetett sorbaállás nélkül kenyeret és húst venni, továbbá olyan szappant, ami a vízben habzik is. Ma már sok nagy valutatulajdonos van — európai cégek képviselői például — akik szinte megfulladnak az aranyban és mégis megbecsülik a rubelt, mert ma már a szabad piacon is bőséges mennyiségben lehet kapni a legjobb, legfrissebb húst, kenyeret, vaját, gyümölcsöt, kaukázusi bort; míg a „Torgsin-

boltokban” csak külföldi árut; tehát fagyasztott húst, konzerv-vaját, palesztinai narancsot, drága burgondi borokat árulnak. Csak egy értékes dologról tudok, ami egyelőre a „Torgsinnak” van fenntartva: és ez a pörköltkávé.

Minden egyebet a rubeltulajdonos éppoly könnyen vagy még könnyebben megszerezhet magának, ha bemegy a számtalan áruházak vagy speciális üzletek valamelyikébe, amelyek valamennyien állami vállalatok és amelyek gyönyörűen diszített, éjszaka is világított kirakatai egész kapitalisztikusan néznek ki.

Egy font vaj nyolc rubel, egy tyuk tíz rubel, egy kilo kaviár harminc rubel, egy üveg bor tizenhat, egy csomag cigarettát három, egy félgyapju férfiing husz, egy műselyem nadrág huszonnégy, egy pár cipő százhusz (ebben a rubel körülbelül egy színvonalon van a csehkoronával), egy újság azonban csak tíz kopejkába kerül, ugyanannyiba mint egy végtelenül hosszú villamos út — és itt a kopejka hirtelen ugyszólván aranyértékre emelkedik — éppoly mint a postán és táviróhivatalban. Külföldre táviratozni valóságos megrészesítő gyönyör. „Két napja nem hallottam rólad, drága szerelmem, — táviratozza az ember Moszkvából Madridba — nagyon aggódom miattad, remélem nincs valami gonosz náthád?”... A levelezéssel sem takarékoskodnak itt, másképp mint légi postán nem is küldtem levelet, mert egy fél rubel aztán igazán nem számít, ha a vendéglőben az ebéd harminc rubelbe kerül. Jóságos Isten, — harminc rubell! Vajjon mennyit keresnek itt az emberek hogy az ebédért harminc rubelt tudnak kiadni?

A legalacsonyabb bérek száz rubel körül járnak. Egy gyárigazgató ki huszezer embert dirigál, körülbelül négyszázat keres, a mérnök, aki specialista, ezerre is feljön, egy három nyelvet beszélő és író titkárnő — de ennek már nagyon meg kell állnia a helyét — kétszázötvenet keres, viszont egyellen rádióelőadásért jómagam százötvenet kaptam. Egyébként

voltam egy német vincellérfaluban Tiflisz környékén, ahol a faluszövetkezet minden egyes tagja átlagban tízezer rubel körül keresett 1933-ban, eltekintve a szabad lakástól és gazdag mellékszolgáltatásoktól. Annyit, mint három egyetemi tanár. Minden orosz büszkén meséli, hogy Sztalinnak mindössze évi háromezer rubel fizetése van. Ennek ellenére mindenki teleszi magát, a professzorok éppógy, mint a gyárigazgatók és mindenki tiszta fehérneműt, hibátlan cipőt és meleg felsőkabátot hord... A szabad piac a maga diszes és kivilágított kirakataival ugyanis semmi más, mint az árucseré egyik mellékosztálya. Minden foglalkozással bíró ember ugyanis valamelyik szervezetbe tartozik és az „Insnap”-ban, a szakszervezet fogyasztási szövetkezetének üzletében bevásárolhat egy pár csizmát körülbelül harminc rubelért, egy kilo kenyeret egy fél rubelért, egy kilo préselt kaviárt hatért, ugyanazt a hús cigarettát, amiért én három rubelt fizettem, egy rubelért, — az áru többbe, vagy kevesebbe kerül a fogyasztási szövetkezet vezetőségének ügyessége, szerencséje, vagy élelmessége szerint. Az emberek otthon esznek, vagy az üzemben, a gyárkantinban — egyes szakszervezeteknek külön vendéglők is vannak — és egy meleg, jó ebédért egytől öt rubelig fizetnek. Illetőleg általában nem „fizetnek” — az emberek csak esznek, aztán bérfizetésekor levonják nekik a megevett, megivott, vásárolt holmit, illetőleg a lakás árát.

Az ám, a lakás, ez is nagyon érdekes! Mennyit tud fizetni ilyen ák mellett a lakásért egy intellektuel, aki talán háromszáz rubelt keres? Ezen a téren aztán a rubel egész rejtélyessé válik. Egy kétszobás konyhás lakás fürdővel, erkéllyel, kerthasználattal és gyermekjátószóhellyel belekerül egy hónapba hatvan rubelbe, vagy kétszázba, vagy harmincba, — aszerint, hogy a bérlő mennyit keres. Az emberek általában nem kérdezősködnek az ár után, — csak arról van szó, hogy meg-

kapják a lakást. Egy gyári munkás megkapja, mert az ő gyára egész városnegyedeket épít ezernyi ilyen házzal, ugyanakkor egy ismert költő, aki többet keres mint a mérnökök és a specialisták, nem tudja megkapni, hanem husz rubelért bérel egy szobát

egy lakásokká átépített palotában, sorba kell állnia, ha a melékhelyiségbe ki akar jutni, reggel három órát vár, míg szabad lesz a fürdő és a kerületi plakátok még ki is gonyolják, mert egy párszor türelmellenül merészelt kopogtatni a fürdőszoba ajtaján.

Fórum

ILIEA CRISTEA:

A numerusz clauzus és a kisebbségek

(Cuvân u' Liber 1935 máj. 23.)

„Az állásokat a faj és az eredet kritériumai szerint kell megosztani”, ezt hirdetik minden országban a jobboldali pártok s ahol ezek a pártok kormányoznak, ott törvényt is hoznak ilyen értelemben.

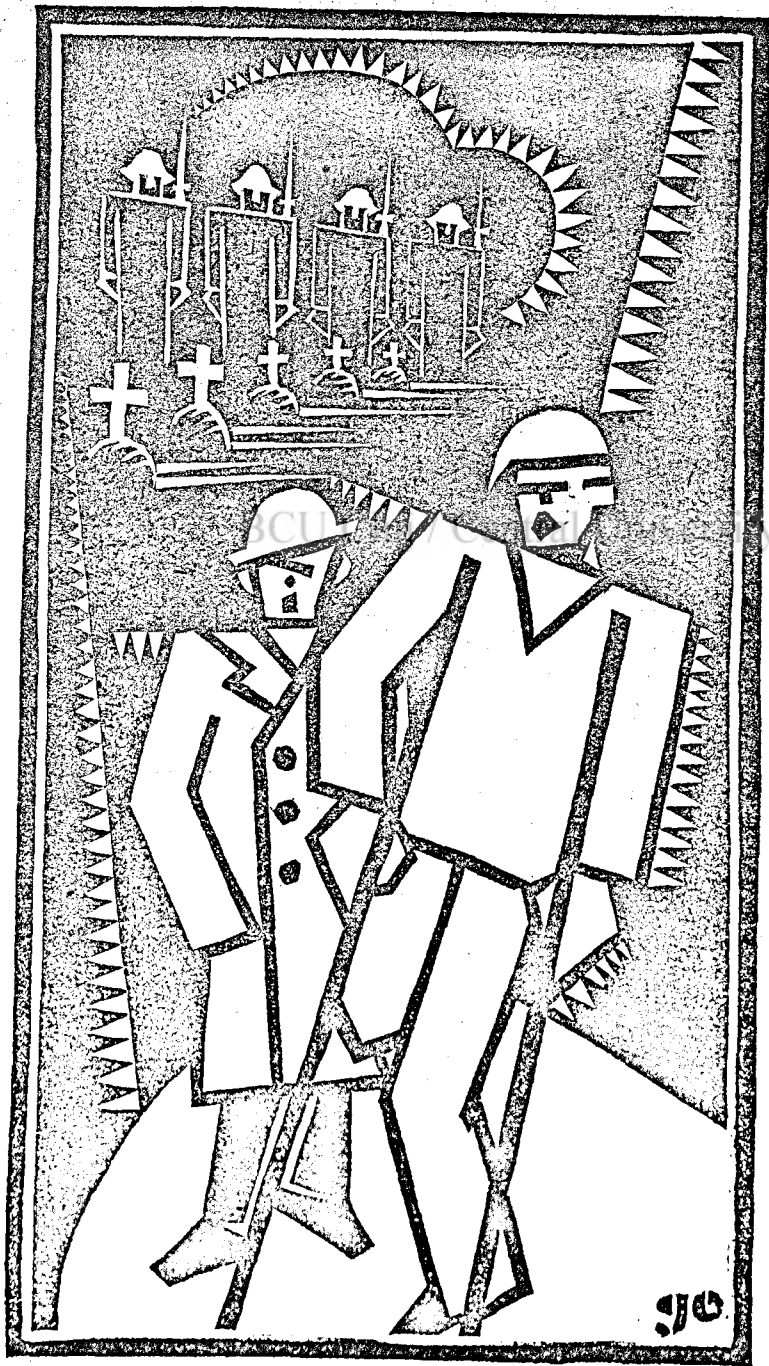
„Mindenekelőtt az uralkodó nemzet jusson kenyérhez s a kisebbségek csak azután jöhetnek számításba a lehetőségek keretei közt. Mi ez, ha nem az állatvilágban gyökerezett amaz ősi elv, hogy azé a jog, aki legerősebb”.

„Amíg a jászol tele van, az ökrök is békésen esznek egymás mellett. Csak amikor fogyófélben van a széna, emeli fel a szarvát az erősebb és löki félre a gyengébbet, hogy egyedül ő zabálhasson”.

„A jobboldali pártok nagyon jól tudják, hogy elképzelhető olyan gazdasági és szociális rendszer, amelyben nincs munkanélküliség, koldulás és prostitúció, amelyben minden emberi energia megtalálja a maga munkahelyét és amelyben a népek testvérisége is megvalósítható. Ennek a rendszernek az uralomrakerülése azonban megköveteli a haszonlesők kismimzését, akik majdnem mindenütt a kezükben tartják az állam gyeplőit. Emiatt gondosan elkerülik a megoldást, konspiratív elhallgatják, sőt még azt is megtillják, hogy vitatkozzanak fölötte”.

„A világosságot azonban nem lehet sokáig véka alá rejteni és a konkluziókat nem lehet kikerülni, bármilyen megtévesztő jelszavakkal dolgozzanak a hatalmonlévők”.

„Nem kételkedünk abban sem, hogy a kisebbségek is észretérnek, akiknek a nevében bizonyos klikkek botrányos politikát üznek”.

Grünbaum Ernő linója

Kerestünk valamennyi erdélyi városban, az ott felállítandó kiadó hivatalunk vezetésére megfelelő férfit, vagy nőt. Fixet és percentet adunk. Ajánlatokat a kiadóhivatalba kérünk. Oradea, Str. Alexandri 11.

Budzislavsky:

A német általános hadkötelezettség életbeléptetésének világpolitikai következményei

A német ellenzéki sajtó, amely arra kényszerül, hogy Németország határain kívül jelenjen meg, nagyjából mindig bejósolt azokról a Németországban történő dolgokról, melyek most aggodalomba és rémületbe ejtik Európa népeit. E sajtó felfedte azokat az összefüggéseket, amelyek a német belpolitika és az imperialista háboru előkészítése, a Reichstag felgyújtása, a pacifisták bezárása, a marxisták kiirtása, az SA ellenzék rohamosztagainak legyilkolása, a Reichswehr felemelkedése, a Népszövetségből való kilépés, a munkaszolgálat militarizálása, a külföldi németek felheccelése s az ideológiai háborus előkészítés között fennállanak. Ez a sajtó szembe fordult az európai kormányok saarvidéki népszavazás utáni optimizmusával. Ez a sajtó fölfedte a német fegyverkezés összes fázisait, hármennyire is igyekezett azt a német kormány letagadni. Sajnos bebizonyult, hogy a sajtónak minden pontban igaza van.

Az emigráns sajtó feladata nehéz s ha nem teljesíti jól ezt a feladatot, akkor ez a háboru, melyet szemeink előtt készítenek elő, könnyen egy sovinszta módon fölheccelt német nép elleni háboruvá fejlődhetik, ahelyett, hogy a terrorista német kormány elleni harccá fejlődne. A külföld előtt világossá kell tennünk azt, hogy a német ellenzék emigrált részei a német népnek az a részét reprezentálják, akik jó európaiakból állanak s akik — ha szenvednek is átmenetileg vereségeket — egyedül képesek a német militarizmust kiirtani.

Az egész világ sajtója meg egyezik abban, hogy az általános védkötelezettségről szóló törvény anyagilag keveset változtat a német fegyverkezésen. Ez a tétel azonban hamis. Mivel a már meglévő hadseregszervezetekben ragyogón kiképzett és nagyszámú legénységi csapatok vannak,

az ezen felüli behívása fiatal évfolyomoknak már a valóságban részleges mozgósítást jelent. Kétségtelen, hogy a német kormánykörök, akiknek az kötelességük, hogy az összes „nemzetvédelmi” kérdésekben hazudjanak, ezuttal is inkább lefelé kikerekített számokat közölnek a nyilvánossággal. A fegyverkezés tényét már nem lehet elrejteni; ennek méretét a külföld nem képes ellenőrizni. De az általános védkötelezettség bevezetése több az eddigi fegyverkezési politika folytatásánál. Az új törvénnyel minden németnek a fejébe kalapálják, hogy háboru idején, ha török, ha szakad összeköltötték az uralkodó rezsimmel. Mindenkinek kötelessége, hogy a jövő háboruját a maga háborujának tekintse. Bár az egész német nép sovinszta behálózása nem fog sikerülni teljesen, de — egyelőre — ez a propagandá mégis sikereket ér el. Az általános hadkötelezettség bevezetése megengedi majd olyan emberek bevonását is akik eddig a félkatonai szervezetektől távol állottak.

Hogy e sok új ember bevonásával a rendszer sok erjedési rizikót is vállal magára, ez igaz. Ez azonban nem annyira a jövő háboruja szempontjából fontos, mint inkább a belső ellentétek elintézésénél. Itt azonban nem szabad letagadni azt, hogy a nemzetiszocialisták pillanatnyilag profitálnak a nacionalista hullámból. A versaillesi szerződés összetévesztése erőteljes gesztusnak hat és az ilyesmi imponálni is szokott. Ha azonban számításainkat hosszabb időre toljuk ki, a mai német rendszer nagyobb biztonságban van egy zsoldos hadsereg, mint egy néphadsereg kezében. Ezért az általános hadkötelezettség törvénye egy belső gyengülést részkít az annak fejében, hogy kifelé nagyobb támadó ereje legyen.

Nem ezek voltak azok az elgondolások, amelyek miatt az

összes európai nemzetek oly hevesen reagáltak a német militarizmus legújabb attackjaira. Sokkal fontosabb volt az, hogy a versaillesi szerződést most már forma szerint is darabokra tépték. Valójában ez a szerződés sohasem volt érvényben. Az igaz, hogy annak idején sok hadianyagot, municiót stb. pusztítottak el. De tudjuk azt is, hogy a német fegyverkezést ellenőrző bizottságot orránál fogva vezették mindég s az ellenőrző bizottság szintén tisztában volt ezzel. A reparációkat sohasem fizették. A német infláció manipulációja segítségével a külföldet óriási összegekkel csapták be. Később a reparációt azoknak a külföldi kölcsönöknek segítségével teljesítették, melyek azóta teljesen értéktelenek lettek. Később, hogy a reparációktól szabaduljon, Schacht ur siettetett Németország fizetésektelenségét. Azután a reparációkat, melyeket mi is gyűlölünk, de amelyeknek kedvéért azonban nem voltunk hajlandók az egész német gazdaság tönkremenését a hátunkra venni, teljesen törölték. Ez azonban még mind jogi formák szerint történt: a megkárosított szerződésfel ugyanis beleegyezett a kikényszerített új rendbe. Csak most, a nyílt fegyverkezés idején szűnt meg ez az eljárás.

A versaillesi szerződés nyílt felrugása kétféle reakciót váltott ki: A népek, akik nem hittek az emigráns lapok intelmeinek s akik az ott közölt adatok felét törölték mindég, egyszerre tudatába jutottak annak, hogy milyen nagy a veszély. Végtére is Európa harmincötven felüli embereinek többsége négy hosszú éven keresztül harcolt a német militarizmus ellen s mindenki tele van még a lövészárkok piszkának kinos élményével. A versaillesi szerződés számukra nem annyira bosszu volt, mint inkább biztosítás a békebontó ellen. Saját polgárságuk imperialista törekvései, amelyek belejátszottak a dologba, kevésbé

érdekelte őket. A pergőtűzben pacifisták lettek és nem bíztak a hatalmas tulerő által legyőzött németekben, akiknek a szerződéssel elvették a kedvét és képességét is ahhoz, hogy újra támadjanak. Az újságok felirata a „németországi általános védkötelezettség bevezetéséről” egy csapásra újra feltámasztotta a régi német militarizmust a világ előtt. És a bizakodás, hogy egy fasiszta módon megszervezett Németországgal is meg lehet egyezni, a nullára esett vissza.

Korai volna még a német lépés összes konzekvenciáit lemérni. Mi egy közvellen, néhány nap alatt bekövetkező háboruban nem hiszünk. A pacifizmus illuzióját azonban végképp szétverték. A rejtett háborus veszélyt senki sem tagadja már; még a Németország szomszédságában levő Lengyelország is kényelmellenül érzi magát.

Ez azonban még nem háboru. Ez még csak felhívás az általános fegyverkezésre. Fegyverkezzen aki tud!

Két dolog azonban még a béke pillanatnyi fenntartása mellett beszél. Az egyik, az a körülmény, hogy Németországnak egyelőre jobban felfegyverzett szomszédai esküdt ellenségei a háborunak. A másik pedig az a körülmény, hogy a külpolitikai helyzet a jelen pillanatban kedvezőbben Németország számára. Ezért használja ki Németország ezt az időt arra, hogy tovább fegyverkezzen, mozgósítsa az ipart és ha lehet, kössön szövetségeket.

Közben a diplomaták tovább dolgoznak. A Népszövetség jogszabályait kitalálták, hogy lehetne alkalmazni a 16 paragrafus 4 szakaszt, a gazdasági bojkottot Németország ellen. Közben azonban Sir John Simon angol külügyminiszter, aki most kapta éppen a második pontot a berlini uraktól, tudakozódik, hogy a már végrehajtott fegyverkezés után nem-e volnának hajlandók visszatérni a

Népszövetségbe. Új szerződéseket szeretne kötni azzal az állammal, amely épp most tépte el az alapszerződést.

Ez persze mind esztelenység. Valamennyi államférfi tisztában van azzal, hogy most már csak katonai szerződésekről lehet szó. A keleti paktumot nemsokára megvalósítják.

A német támadás visszaverésének természetesen nem szabad

kormányintézkedésekre korlátozódnia. A nemzetiszocializmus ellen erőteljes ideológiai harcot kell folytatni. Mindenütt meg kell mutatni azt, hogy az antifasiszták össze vannak kötve egymással s hogy valamennyinek egységes érdeke a nemzetiszocialista támadás visszaverése. A Harmadik Birodalom morális megvetése érdekében többet kell tenni, mint eddig. Mindenek előtt le kell mondani a fasiszta módszerek utánzásáról.

PETRE

*Megelégette odafele
a máltát meg a sóshalat,
lejött a kék hegyek közül
s elhozta Petre a nyarat.
Fején zsiros pörge kalap,
fogán szutykos cseréppipa,
vállán tarisznya és daróc,
meg egy kikalapált kapa.
Inge nem ért le köldökig,
rojtos gatyája térdig ért,
redves időleni bocskora
kenőhajat hiába kért.
Körhaja szurokfeke,
kis bajsa, gyér szakállja is
fekete volt, mint a szurok,
fekete volt a hangja is.
Bőre barna lett volna tán
hó és hó nélkül is, akár
a napraforgó olaja. —
Rómái volt? Inkább tatár!*

*Bánta is ő az ösöket,
Petre, a jámbor padurán!
Őt hívta a fekete jöld,
a nagy alföldi kanaán.
Egy füstös kalibája volt,
ha volt egy völgyben valahol.
Máské volt erdő, legelő,
másé eszténa, nyáj, akol,
a hegyek érces méhe is.
Lenn a síkságon a cseléd
urabb volt nála, télen át
megszirozhatta kenyereit.
Mint az éh farkas télidőn,
tavasszal a hóolvadás,
ugy jött a kék hegyek felől*

Erdélyi József a fiatal magyar költők egyik legkitűnőbbje, aki Petőfi nyomdokait követi lírája hangjában. Erdélyi József a Bihar megyei Arpasel községben született és Oradeán járt iskolába.

*Petre a harmados kapás.
Csillant a fényben, lecsapott
Petre, a harmados kapás,
mint egy földéhes óriás
járhadhatatlan vasfoga.*

*Nálunk volt Petre harmados,
anyámtól vette a tejet,
kenyeret aprított belé
és áhitatosan evett.
Látom ma is, a ház előtt,
kapanyélre támaszkodik
s anyám kedvéért magyarul,
kolomphanon panaszodik:
kemény a föld, kéne eső,
csendes eső... Az asszonyok
incselkednek mindig vele
s ő széles szájjal mosolyog.
Ritkította a sorokat,
töltögette a töveket,
várta az égből az esőt,
az aranyszínű csöveket.
Almainak aranyhegye
egy égisz garmada,
aminek holtig, örökig
elég lenne a harmada...*

*Furcsákat gondol, gondolom,
Petre, a régi harmados,
mig elvadt, szántatlan és
vetetlen osztályán tapos.
Neki ugyan mind egyre megy,
maradt ő máig, aki volt:*

Erdélyi József

Robert Jung:

Berlini tüntetés

Hirdetések a német munkásfront nemzeti szocialista sejtjének fekete tábláján, a Siemens műveknél, a német bankban, a grunevaldi vasuti üzemben, a Lehmann és társa kartongyárnál, a technikai főiskolánál, az egyetemen stb. „A személyzet a tüntetésen zárt sorokban vesz részt. Gyülekezés 6 óra 30 perckor a Nettelbectéri párhelyiség előtt”.

Gyülekezni, gyülekezni. Plakátok az üzemekben, az utcán, a falakon, a hirdetőoszlopokon, a kerítéseken, a város külső negyedeinek munkahivatalaiban. Mindenütt karminvörös hirdetések világítanak „A német Berlin tüntetésre indul”.

Hat-hét szónál nincs több a papíron s a közepén nagy betűvel Göbbels miniszter neve áll.

Ez elég! Ekkor és itt lesz a dolog, utána az összes szervezők fátylászmenetben vonulnak a Lustgartenhez. Gyülekezni, gyülekezni.

Ezt bedolgozták, a szervezetet mintha megolajozták volna, kifogástalanul működik. Az oszlopok a megjelölt irányban indulnak, továbbvonulnak, főváltják egymást, szolgálati ruha, a forgalmat másfelé irányítják. „Hat óra husztól kilenc óra negyvenötig a következő utcák maradnak zárva...”

„Vigyázat — a hallgatók figyelmét megegyszer felhívjuk arra, hogy ma este husz órakor a Reichstag épülete előtt... A német Berlin zárt sorokban vesz részt... A délutáni hangversenyt Sándor császár első számú gránátos marsával folytatjuk tovább...”

Tízszor, huszszor másfélmillió hangszóró áll Berlinben, az elülső házakon, a hátsó lépcsőkön, a Kurfürstendamm kávéházainál s a Weedingi csapszékek előtt.

És gyülekezünk! A „német Berlin” masiroz „Spontán”. Nem, nem teteljük magunkat, gyülekezünk égs masirozunk. És igazán minde, hogy szívesen masirozol-e, hogy vajjon együtt énekelisz a többivel, vagy te magad kezdesz rágyujtani egy dalra. Hogy a kezdet fölemeled-e vagy sem. Itt beálltal a sorba, ahogy a fe-

kete táblán jelezték és együtt mész a többivel. Lelkesedésből, vagy nemtörődömségből? Ez mindegy.

Mert most jönnek a nagy pillanatok. Most fotografálnak, filmeznek és rádióznak. Egész hadsereget állítottak fel, nagyszerű technikai erőket, kitűnő eszközöket, a német technika élteljesítményeit.

Motivum: fáklyák és zászlók a Reichstag épület kivilágított fasádjai előtt, a brandenburgi kapunál, fejek, fejek, beláthatatlan embertömegek, a fotográfián elvesznek a környező állatkert sötétségében. Megjelenik a miniszter, heilkiáltások, ujjongás, magnéziumpfény, fényszórók, remegő mikrofonok a fejek felett. A miniszter beszél, kékesfehér jupiterlámpák arcából messzire látható kicsi világos foltot csinálnak, mialatt hangtalanul és láthatatlanul filmek sikkannak ki a kazettákból.

Megtartani, fölvenni ezt a pillanatot millió újságiv, tízezer kicsi és nagy filmszínház, millió láthatatlan rádióhallgató számára: „Itt vannak az összes német Senderek, a pernambucoi német rádióklub, továbbá a japán Senderek is”.

Az izgatott rádióbemondó hangja szuperlatívuszok között támolyog: „Az egyesült német nemzet ujjongó szerencséje százezer arcból világít ránk... Haza érkeztek a német testvérek a Saarról”

A hangszórók membránjai megcsörögnek a marsok harsogó hangjai alatt. „Csing, bumm, tratarara”.

De mi is itt vagyunk, jelen vagyunk.

Nem az első sorokban, nem az uniformisoktól fénylő, fényszóróktól ragyogó körökben, nem a filmfelvételekre kész, rádióbeszédre készen álló méltóságok között, nem a vezénylők, adjutánsok, rendezők, a cimlapok tömegfelvételeinek szervezői, a hangos Fox fimhíradó s a diplomaták és külföldi újságírók között!

Nem — mi kívülállunk a fénycsomókon s a képen csak a kalapkarimát látni s az arcból leg-
többször semmit.

Itt például így történik: Elöl az

Unter den Linden és a Friedrich strasse sarkán rohamsisakos zenekar vonult, bumm, bumm, bumm, a badenveili marsot játsza. Tízezer ember állt és tolaszik köröskörül. Senki sem énekel velük. Itt állnak, ahogy a berliniek már állni szoktak, ha valami éppen történik, ha megdöglik egy ló, vagy parádé van.

A fáklyák cikázó fényében zászlók világítanak a fejek felett. Mindjárt ezernyi kar nyulik ki üdvözölve, ahogy a rádióriporterek mesélik, ahogy a cimlapok jelentik és ahogy a törvények előírják.

Itt-ott kiválik egy-egy a hátsó sorokból és szórakozott arccal tovább bandukol. Mindenesetre — gondolják — egy csomó ember emiatt már a bőrönbe került. Már nincs szükség rá. Az első sorokban fölemelkedik tíz husz kar, a többiek állva maradnak, még a kezüket sem veszik ki a zsebükből.

Ellenkezésből? Dehogy! Közömbösségből. Az ellenkezésig még hosszú az út.

Senki sem talál ebben semmit. Emelkedett helyemről, egy hőbuckáról látom, ahogy a fotografus anyát fényképez le gyermekével. A gyerek nevet, vidám, karjait kinyújtja mint a nagyok. Egy német anya szerencsés büszke mosolya. Jó fogás, jól el lehet adni. A fotografus két ujjával a kalapjához nyul, meglegedetten köszön.

A sűrűn beékelt embertömegeből egyellen magas hang emelkedik ki: „Judaaa...!” Hoppla, gondolom, most kezdődik, ez az igazi gomb, amit meg kell nyomni az okos rendezőnek. De furcsa dolog történik, a kiáltó hangja egyedül és magányosan hangzik tovább... „Dögölj meg!” Na jó, másodszor lán jobban fog klappolni és ismétli: „Judaa...” De megint egyedül marad; és mikor a derék ember harmadszor is megpróbálkozik, néhányan megfordulnak és nevetnek.

Micsoda, ezek ugyanazok az emberek, akik rövid idővel ezelőtt a Hep-Hepet kórusban ordították, ugyanazok, akik énekeltek: „A vörös frontot kásává ütjük széjjel... Tényleg ugyanazok, de a

mámor nem ugyanaz, már nem ugyanaz a készenlét, amely hagyta magát bolondul vezetni és félre vezetni.

Még párszor megpróbálkozik az ember kiáltásával, de a motor nem akar működésbe jönni.

A következő napon lokálban rádióriportázst hallgatok végig az elmúlt napról. Az Unter den Linden, a Friedrichstrasét vették fel, éppen ahol mi álltunk. Az ujság-

ban felvételeket látok a tüntetésről. Így csinálják tehát.

„Maga is ott volt?” kérdi a pincér halkán asztalom felé hajolva. „Épp szabadnapos voltam s akkor mindnyájunknak ott kell lenni” mondja és komikusan néz rám. Németországban sokszor idegen emberek úgy néznek rád, mintha szó volna valamiről. Aztán egy rántással éppen egy kitünő mondat közepén leállítják a rádiót

TRITONviz

borral, nüsitő italokkal
vegyítve elsőrendű. —
Orvosilag is ajánlva!

Megrendelhető **Schwartz,**
Vláhuja-u. 52.—Telefon 292.

Korparancs

Fábry Zoltán könyve*)

Korparancs tanulmánykötet. Tizenöt év legszebb termése, mely a Korunkban és az Urban, a korszerű gondolat két legelső fórumában látott napvilágot. A tanulmányok zárt egységet képviselnek. A bevezető irás a szerző megkapó vallomása. Valamikor az ürben lengő széplélek volt Fábry Zoltán. Felvidéki kisbirtokos, akit a háboru ébresztett fel. A lövészárók piszka, a hullahegyek, a pusztulás, a züllés, a prostitúció, a járvány és a vér.

Régi magyar család fia. Egykor k. und k. tiszti, akit a háborus jelzavak is megmozgatnak, aki a lövészárókban még Wilde Oszkár-ról vigasztalódik, Holbein, Strindberg és Babits halálproblémáival foglalkozik, akinek Claudel, Trakl, Buber, Füst, Milán, Szomory, Francz, Kaffka jelentették az írásművészet csúcspontját. Akinek műtársak kellett, zene, intuíció, intellektuális gyönyör.

Emellett az intellektuális gőg mellett ott diszlett egykor a tisztiorzsa, a gentry öntudata, a háboru előtti bálványimádás, az egoizmus, mely nem tud terjeszkedni anélkül, hogy csak egy pillanatra is ne láttatná csunya és undorító színeit.

De jött a korparancs, a változás és változtatás, a valóság látás. Okok és összefüggések, melyekről azelőtt fogalma sem volt.

És újból írni kezdett. Váratlanul, szenvedélyesen és meggyőzően. A régi kultúra és európai iskolázottság fölényét a valóságra találás

fölnye fejleszti. Irodalom, művészet, szociáizmus, politika és történelem kerülnek bíráló alá.

„Mert háboruból jöttünk és ha nem vigyázunk, holnap ujra kezdődik a barbárság”.

Tíz millió hulla víziója fűti. Szenvedélyes békeapostol. Az emberiség sorsában megtalálja a maga helyét, a régi világot elveti, polgári kultúráját átértékeli, az eseményeket és a művészetet fix pontból bírálja. Imponálóan biztos, bölcs és költő is ott, ahol kell. De az öncélú lírát; melyet a Szalontai Rezső világ szimbólumával kapcsolatban a *Krizantén nevében* című polénikus találmányában elemez, menekülésnek nevezi. Menekülésnek a pozitív állásfogalások elől. *A lira, mint metafizikai csoda* izléstelenség és indolencia a dolgozó társadalommal szemben. Nárcissos meghalt. Helyét felváltotta az ember.

A ma irodalmáról, az író felelősségéről és becsületességéről, a lebecsült proletár író magasztosságáról *Az író és az osztályharc* című kitünő tanulmányában fejli ki nézeteit. „Az író a meggyőződés avatja emberré”. Meggyőződés, mely nem firkálhat össze havi x koronát. (Itt Márai Sándor kap finom leckét.) Az író az állásfogalás fejleszti emberré. Az állásfogalás, melyért üldöztetés és szenvedések járnak.

A könyv második része borzongás és felkiáltás a németországi változásokkal kapcsolatban. A nemzeti szocializmussá avatott néccé forduló réme ellen hadakozik

és megsiratja azt a Németországot, melyet gondolkozni tanított meg az elmúlt világtragédia és melyet Hitler szemfényvesztő büvészkedése és terrorja elnémitott.

Stílusa szenvedélyes, minden sorában robbanó és tulfutott. Itt-ott a stílusromantikára emlékeztet. Új szavakat gyárt, melyek sokszor idegenszerűen hatnak. Néhol a logikusan gondolkozó és mélyen kulturált író elnyomja a publicista hevessége, mégis minden sorában és minden ítéletében oly lenyűgözően hat, hogy még egy hermetikusan zárt, tisztán polgári kultúrával rendelkező olvasó sem vonhatja ki magát a hatása alól.

Az ut, melyet Fábry nyugatos esztéticizmusától a Korparancs vallomásáig megtett, a magára és a világra eszmélt háboru utáni intellektus tipikus utja.

Fábry ugyanabból a társadalmi osztályból, ugyanabból a rétegből származik, mint Ady Endre. E nemzedék legértékesebb, legelmélyülőbb, legnagyobb tudású tagjai: egy Hadzsar József, egy Bölöni György, egy Jersensky Erik, e hélszilvafás nemesivadékok azóta nemcsak, hogy eljutottak a munkássághoz, hanem annak harcos társaivá váltak. Náluk nem ballaszt a múlt, a kultúra és a tudás, hanem fegyver, előny, melyet a haladás szolgálatába állítottak. Ady Endrétől a mai Fábry Zoltánig hosszú, de logikus az út. Ezt az utat, ennek az utnak egyes fázisait, lepcsőit magyarázza meg a „Korparancs”.

*) Fábry Zoltán: Korparancs. Köpható u szerzőnél: Szlovens ó, Sfos-va Kosice.

Három év házasságtörésért

A büntetőjog készülő „reformja”

Irta: DEMETER JÁNOS

A büntetőjog reformja már régen esedékes volt. Hogy miért, elég annyit mondanunk, hogy Erdélyben a büntetőtörvénykönyv csakély 60 éves és a regáti büntetőkodeks sem sokkal fiatalabb. E félszázad alatt a társadalom olyan nagyméretű változásokon esett át, hogy a hetvenes évek elgondolásaival ma már nem lehet kormányozni és ezeknek a változásoknak ma a büntetőjogban halvány nyoma sincsen. Sürgették a büntetőjog reformját a társadalom különböző osztályai is, amelyek félszázad fejlődése és vívmányai után már kényelmetlenül érezték magukat a régi paragrafusok között. A dolgos osztályok követelték, hogy a büntetőkodeks vessen le azokat az ócskaruhákat, amiket a feudalizmus barbár büntetőjogi rendszeréből magával hozott. Huzzanak határozott falakat a politikai és közönséges bűncselekmények közé, válasszák már végre el az erkölcsöt a jogtól és a megfélemlítést és bosszút, helyettesítsék a társadalom védelmének és az emberek javításának egyedül célszert elgondolásaival. Reformot sürgették az uralmonlétők is, habár ők egészen más elgondolásokból indultak ki. A fasizmus világhullámban az addig levegőben lógó vezető rétegek úgy érezték, hogy lábuk újra földet ért és felbátorodva megsokalták azt a minimális szabadságjogot is, amit a mai büntetőtörvénykönyvek nyújtanak. A munkásság, amely az elmúlt öt évtized harcaiban megizmosodott, eddigi szűk ketreceiben is óriássá nőtte ki magát. Engedje a mai rend, hogy teljesen szétörje ezeket a ketreceket? Nem! Ezt nem teheti meg olyan hatalmi réteg, amely öntudatosan uralkodik és amely ragaszkodik ahhoz, hogy uralkodjon. A német fasizmus kolosszális győzelme alkalmat nyújtott minden polgárságnak, hogy döntő offenzívát indítson a munkásság ellen és egy rohammal tudományban, erkölcsben, gazdasági életben és politikában visszavegye mindazt, amit az elmúlt évtizedek alatt elvesztett. A román büntetőjog reformja néhány év óta éppen olyan kedvelt jelszava volt az uralmonlétőknek, mint a munkásság-

nak. Mondanunk sem kell, hogy az a reform, amely most törvényjavaslat alakjában a szenátus előtt fekszik, a polgári rétegek, a nagybirtokosok és papság mentalitásukat tükrözi vissza és az ő elöretörésükről tesz súlyos bizonyosságot.

Ez a törvényjavaslat revízió alá vette azokat a büntetőjogi elveket is, amelyeket a francia forradalom forradalmi hangulatában még a polgárság is kívánatosnak tartott. Nem tulozunk, amikor azt állítjuk, hogy az új büntető törvénykönyv, amit tévesen, vagy megtévesztő szándékkal „reformnak” és „ujításnak” neveznek, visszagöngyölti a büntetőjogot atávoli multba, amikor a megfélemlítés és bosszu céltalan, sőtét elvei uralták a jogot, s amikor az emberi tudatlanság olyan hatalmas volt, hogy a társadalom szükséges önvédelmét összetévesztették az erkölcs fogalmával.

Olvassuk, hogy az új büntető törvénykönyv a házasságtörést bűncselekménynek veszi és minimálisan három és maximálisan hét évvel bünteti. Ez a lépés példátlanul merész beleavatkozás az ember egyéni szabadságába amellelt, hogy megszüntetőleg hatna arra a körülményre, ami kiváltotta. A célja nyilván az, hogy konszolidálja a családot, amelyet a gazdasági válság a polgári rendben szétbomlasztással fenyeget. A törvényhozók nem akarják tudomásul venni, hogy a válások száman ilyen erkölcsi intézkedésekkel nem segíthetnek s a család két éves börtönfenyegetése közepette is átfejlődik az új gazdasági és társadalmi viszonyoknak megfelelően. A házasságtörésnek bünteté emelése még a polgárok haladottabb rétegeit is megdöbbentette. Az emberek látják, hogy ez nem vezethet célhoz. Polgári publicisták is komikusnak tartják, hogy a házasságtörésért elítélik a házastársat, de a házasság kötelekeit ugyanakkor nem bontják fel. Elképzelhető tehát, hogy egyik házastárs házasságtörésért börtönben ül s a meghátrált fél elemőzsiát visz neki a cellába. *Iulian Theodorescu* bucarestii büntetőjogi professzor szerint ezt az ujítást a klerikális körök,

ahogy ő nevezi a „szenátus prelatustai” hajszozták keresztül. Kell-e szemképráztatóbb bizonyíték arra, hogy a büntetőjogi reform a klerikális és feudális idők kísértése, amely most a fasizmus új köntösében jelentkezik.

A házasságtörés büntetése csak egyetlen példa, amit hirteln kiragadtunk s amit végeszakadatlanul lehetne folytatni. Itt van például a reform 215 paragrafusa, ami egy évtől három évig terjedhető büntetéssel sújtja azokat, akik külföldön valótlán híreket terjesztenek. Mit értünk valótlán hírek alatt, — ezt a bíróságok alkalmilag fogják megítélni. Hogyan igazolja a hírterjesztő a valódiságot, ha erre a körülmények nem engednek alkalmat. Ime egy olyan intézkedés, amely a hatalmonlétőkkek diszkrecionális jogot ad a panaszok letorkolására s elsősorban a nemzetközi szerződésekben biztosított jogorvoslatok elkobzására.

Mindezek azonban ellörpülnek a törvényjavaslatnak ama reformja mellett, amely a büntetések minimumát tetemdsen felemeli. Vonatkozik ez különösen a politikai bűncselekményekre. Ezeket, ha a lapok közleményei megfelelnek a valóságnak, minimálisan három évi nehéz börtönnel sújtják.

Ez az intézkedés a gondolatszabadságra és a politikai szabadságra koporsófedelelt horit, mett az embert egártatlanabb véleménynyilvánításiban is kísérteni fogja a „minimális három év” réme.

A numerusz valachicus mozgalomnak méltóbb jogi hátvédje mint az új büntetőtörvénykönyv el sem képzelhető.

A gazdasági, politikai élet és a törvények eme reformjai ijesztő felegeként borítják el egyelőre szemünk elől a horizontot. A jelennek eme sötét kiellenségében nem indokolatlanul kérdezzük, hogy nem fordított irányt a történelem, hiszen az emberiség civilizátorikus vívmányai egymásután omlanak össze és viharos gyorsasággal rohanunk a középkor felé.

Beteg munkások infernója

Munkásbiztosító, amely nem biztosít

Oradea, 1935 március.

Elhanyagolt, ócska épület az Eminescu-párkon: Szociális Munkásbiztosító Pénztár. Vándor, ha arra jársz, mindennek elképzelheted ezt a megkopott épületet, csak egy olyan intézménynek nem, ahol emberek meggyógyulhatnak. A kapu alatt negy, kopott tábla: Sebészet, szemészet, belgyógyászat rendelések. A folyosók tömve vannak beteg emberekkel, síró gyerekek, munkásasszonyok, munkások, tisztviselők, a szenvedés kétségbeejtő együvértartásban álldogálnak itt.

Aki ide eljön, az már a legolcsóbb orvost sem tudja megfizetni, mert ha telne privát orvosra, nem keresné fel e szomorú házat. Pedig súlyos tévedés volna azt hinni, hogy itt talán ingyen kezelik a betegeket. A pénztár kizárólag alkalmazottakból és azok családtagjaiból álló tagjai számára nyújt „gyógykezelést“ akik az új Munkásbiztosítási-törvény rendelkezései alapján heti tíz leltől 50 leig terjedő tagdíj fizetésre kötelezettek. Az új törvény alapján az önálló kisiparosok, kiskereskedők, tisztviselők is kényszerültek a tagdíjakat fizetni, bár a befizetett járulékok ellenértékéért háziorvost is tarthatnának.

A folyosókra kiáradó orvosság valamely kórházzszerű, valami szanatóriumhoz hasonlító tisztaságot feltételezne. Ez azonban kétségteletlenül hiányzik.

Ez a vén, kimustrált épület piszkos. A falak szürkék és légyköpöttek, az ajtók nem csukódnak rendszeren. Három rendelőnek egy apró kis várószobája van s a kopott zöld padokon összezsúfolva ülnek és várnak a betegek, férfiak, nők, gyerekek vegyesen. Ülnek valami elképzelt hittel és kitartással, hogy majd itt meggyógyulnak.

A belgyógyászatra igyekvők nagyrésze tüdőbeteg, ezeknek állandó köpésük kibíratatlan a többi számára. Más részük veneriás vagy szembeteg, kik között igen sok a trachomás. Ezek együtt szorongnak

a vese, szív, gyomor és más bántalmaktól panaszukodó betegekkel és könnyen megfertőzhetik őket.

Dante a Francella-völgyben írta a Poklot, vajjon mit írta a költő erről a modern pokorról, ahol a gyomor-bajos tuberkulozist kaphat, a t. b. c. beteg pedig trachoma fertőzéssel súlyosbíthatja megfáradott szívetét.

*

A rendelő órák előtt összegyűlt betegek kínos türelmetlenséggel várják, hogy sorra kerüljenek. Ahogy megérkezik az orvos, kinyitják az ajtókat s harminc-negyven beteg egyszerre betödul a rendelőbe. Külön a férfiak és külön a nők. A levetett ruháknak nincs elég fogas és a ruhákat egymásra dobják. Kéthárom hőmérő van, ez vándorol fertőtlenítés nélkül betegtől beteghez. Nem ritkaság, hogy sok gyengébb idegzetű ember lemondva a gyógyulás esetleges lehetőségéről, elrohan, mert nem bírja mindezt végignézni. A beteg elsősorban átadja a tagsági könyvét az orvos mellett működő hivatalnoknak, aki átnézi s

ha egy bélyeg hiányzik a könyvből, elküldik a beteget.

Láttam egy fiatal tisztviselőt, akibokasüllyedéssel jelentkezett a belgyógyászatban, alig tudott járni, egy bélyeg hiánya miatt visszeküldték a rendelőből s minden könyörgése ellenére sem voltak hajlandók a lábát megvizsgálni. *A rendelő óra elteltével bezárják az ajtókat s akire nem került sor másnap újra kezdheti előről.* A röntgen várószobában sokan napokig szorongnak, míg a negyedik napon végre bejuthatnak.

Az orvosok kintinő specialisták. Erről szó sincs, de hogyan és mivel gyógyítsanak? A felszerelés primitív s a gyógyszerertár nem tart csak olcsó gyógyszereket. Külföldi, speciális készítményeket nem is rendelhetnek. Pedig azoknak, akik idejönnek, komoly kezelésre volna szükségük. Gyógyszerekre, tiszta levegőre és pihenésre. Amióta az új törvény úgy rendelkezik, hogy az első hét után

járó táppénzt a munkaadó fizeti, azóta a táppénznek az első hetet illetőleg nincs semmi akadály. A második hét azonban, amit a Pénztárnak kellene fizetni, már nehezebb. A táppénzt csak a legkritább esetben adják meg. Pedig a Pénztár ma már nem csak az ipari és mezőgazdasági munkásokat, hanem az önálló iparosokat, kereskedőket, tisztviselőket s minden néven nevezendő alkalmazottakat is tagdíjfizetésre kötelezi. *Mire fordítják a felduzzadt jövedelmeket?*

*

A sebészetben egy fiatal munkás jelentkezik. Ujjait összetörte a gép. Az összeroncsolt ujjból ki kell szedni a csontszilánkokat. A beteget leültetik egy székre. Lefogják s az orvos, aki különben elsőrangú operatőr,

minden fagyasztás, vagy helyi érzéketlenítés nélkül kétfelé vágja a beteg ujját

és megkezdi a csontszilánkok kikapcsolását.

Husz huszonöt kötözésre váró beteg hallgatja az áldozat kétségbeesett ordítását. Szeretnének elrohanni. Hát ez vár rájuk is? Egy idősebb nő elájul.

És mindez miért?

Mert a pénztár nem ad fagyasztót, ami nélkül ma már még egy fogat sem huznak ki Európában.

A gyógyszerertár.

Az első emeleten van, előtte egy szoba négy lépés hosszú, két lépés széles és az összes rendelők minden betege itt találkozik. Üres üvegeket hoznak a betegek a gyógyszerek számára, mert a várószoba falán lévő kémlelő ablakon, ami a gyógyszerertárba nyílik egy plakát van, amely így hangzik: „Kanas orvosságot csak hozzávaló üveg ellenében udunk ki!“ Óraszámra álldogálnak a betegek, receptet és üres üvegeket szorongatnak a kezükben, amíg a gyógyszerertár átveszi s egy agyonfogdosott számot ad. Aztán újabb várás következik, a betegektől tulzsúfolt szobában és ha jól megy

egy óra múlva meg is lehet kapni a gyógyszert. Valami olcsóságot, szirupot, aszpirint vagy más eféléket.

— Öt éve vagyok a pénztár tagja, mondja egy fiatal munkás s kihuz a zsebéből egy kis üveget, amibe valami folyadék van s most, hogy beteg vagyok, ezt adja nekem a Munkásbiztosító. Nekem tiszta levegőre és pihenésre volna szükségem, mert a tüdőm megvan támadva.

— Minden héten egy félnapot töltök itt, mondja egy munkáslány, ezt senki sem fizeti meg. Ma még a gyógyszert sem akarták kiadni, mert nem hoztam üveget.

Csupa elkéseredett hang.

A Pénztár tüzzel vassal behajtja járulékait az illetékes vállalatokon. Nem ritka eset, hogy iparosok számaikat hordják el a Pénztár végrehajtói. Tagjait ezzel szemben úgy kezeli, mintha egy távolkeleti kínai ingyenrendelő helyiségében ácsorognának.

Ki tud feleletet adni arra, hogy hova fordítják a befizetett pénzt, ami tekintve a tagok nagy számát, hatalmas összegeket tesz ki.

Ki vállalja a felelősséget annak, hogy emberéletek kallódnak el a nemtörődömség, a piszok s a bacillusok szörnyű infernójában.

Frigyes Marcell

Specialități de cafea

LAVANDA

kávékülönlegességei
a legjobbak

STR. VLAMUTA 52. TEL. 292

Három szó!

Schwartz

kávėja

jó!

Három kínai sírfelirat

1.

Éji sötétben sir anyám,
Ha nem ölte meg az éhhalál.
Vad kutyák huggyozzák le
siromat,

Kukacok rágják a csontomat.
Fiatalon ért utól halálom,
A jobb jövőért nem sajnálom.
Vészbíróság hozatott fel,
Kína, Anyám ne felejtse el!

2.

Tizenkét paraszt, mind Liben
született,
Nem akart megbékélni a nyomorral.
Itt fejezték le s temették el őket
Üres gyomorral.

Aki ezt látta ritt,
Sir egész Kína üres bődönein
felejtve szemét,
Tizenkét paraszt holtteste fekszik itt,
Ki ütheti le egész Kína fejét.

3.

Egy marék rizsből
Élünk meg,
Egy marék rizsért
Halunk meg.
Zekénket még
Elcseni a hóhér
S mezitlen lök a sirverembe.
Nevünket a világ nem ösmeri,
De akik itt pihennek,
Ezek a földnek igazi urai.

Ford. Méliusz N. József

Szerkesztőségi posta

Igazságot részletre. Önnek van igaza, az igazságot csakugyan egyre többször megtudhatja az ember, egyre többen kimondják, de nem egyszerre, hanem részletre. Ezek a részletesek is éppen olyanok, mint azok a ravasz utazó ügynökök, akik például áron a'ul adják a törülközőt, de csak azért, hogy ugyanakkor a többi rászózott portékával becsapják a vásárlót. Például Vaida numerusz valachicus szónoklataiból sohasem marad ki: „Önök azt hiszik, hogy egy miniszterelnök azt teheti, amit akar. Önök tévednek. A miniszterelnököt az érdektársaságok és a vidéki szervezetek vezetői dirigálják, akik törvénytelenégeket követelnek tőle...” Vagy például a velszi herceg

cikket ír a kereskedelem neveléséről. Hogy a cikket ő írta-e, vagy csak az ő neve alatt írták, nem fontos. Ez van benne: „Az egész világot körülfogó depresszió és gazdasági zavarok — melyek miatt valamennyien szenvedünk — a világ termelés elosztásának és a fogyasztásnak helytelen szervezése következtében állottak elő. A meglevő világtermelés eszközeinek lehető hozama sokkal nagyobb mint azelőtt. Ha a felhasználható munka helyesen kerülne alkalmazásra, akkor olyan tömegű anyagok és teljesítmények állnának a világ rendelkezésére, amelyek lehetővé tennék, hogy az egész lakosság a kényelem és jólét legmagasabb fokán éljen. A legfontosabb feladat tehát, a termelés és fogyasztás helyes viszonyba kerüljön egymással...”

A velszi herceg budapesti tartózkodása, amely állandó italozásból, bározásból és táncból állott, nem mutat arra, hogy a princ sokat szenvedne a gazdasági depressziótól, de nem mutat cikkének további taglalása sem olyasmire, hogy a velszi herceg valóban igyekezze azt a rendet országában megteremteni, amely a termelést és fogyasztást helyes viszonyba alkalmazza. Mert ha igyekezne amint írja, sokkal több jutna az angol munkásnak és sokkal kevesebb neki, aki háromnapos szállodai számlájáért annyit fizetett ki Budapesten, amennyiből két angol munkáscsalád egy esztendeig él.

Timișoara. Megbizottunk már van, cikkeiket szívesen vesszük.

Tasnád. A kritika a legközelebbi számban jönni fog.

F. Liviu. A Visóvölgyéről írt riportot a következő számunkban hozzuk.

Cluj. D. hirdetés szövegét nem látjuk sehol, kérjük beküldeni.

Többeknek. Radó Árpád kitűnő regénye anyagtorlódás miatt kimaradt.

M. Imre Bucuresti. Miért nem adsz életjelt. Közelebbi címed nem tudjuk. Irjál!

Felelős szerkesztő:
BÁRDOS LÁSZLÓ

Minden cikkért a szerzője felel

Laptul. Jdonos:

„EGY HÉT” Lapkiadóvállalat

Előfizetési díj: Egy óra 12 lei,
3 óra 30 lei, egy évre 120 lei.

Előfizetési díjak postabélyegben is
beküldhetők

Tipografia „MERCUR” S. A. Oradea
Strada Alexandri 11.